Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI ELÄINTEN HYVINVOINNISTA ANNETUN LAIN JA ELÄINLÄÄKÄRINAMMATIN HARJOITTAMISESTA ANNETUN LAIN 12 §:N MUUTTAMISESTA

Maa- ja metsätalousministeriön edustajat ovat esitelleet maa- ja metsätalousvaliokunnan järjestämässä asiantuntijakuulemisessa 12.11.2024 otsikkokohdassa mainittua hallituksen esitystä. Ministeriöllä on myös tiedossa kirjallisesti toimitetut asiantuntijalausunnot. Asiantuntijakuulemisissa esille nostettuihin näkökohtiin esitetään vastineena kunnioittavasti seuraavaa:

Yleisesti lausunnoista

Lausunnoissa pääsääntöisesti kannatettiin esitystä. Esimerkiksi Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry (MTK) ja Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC (SLC) r.f. pitivät esitettyjä muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Lausunnonantajista Animalia ja SEY Suomen Eläinsuojelu ry (SEY) pitivät ehdotettuja muutoksia oikean suuntaisia eläinten hyvinvoinnista annetun lain osalta, mutta vastustivat muutosta eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain 12 §:ään. Lisäksi Suomen Kennelliiton lausunnossa tuotiin esiin erinäisiä seikkoja, joita ei nyt käsiteltävässä esityksessä ole esitetty muutettavaksi. Huomiot koskivat jalostusasetuksen valmistelua.

Laki eläinten hyvinvoinnista 78 §

Lausunnonantajat pääsääntöisesti kannattivat esitettyä 78 §:n täsmennystä. Esimerkiksi Suomen Eläinlääkäriliitto piti erittäin kannatettavana eläinten hyvinvointilain 78 §:ään ehdotettua oikeustilaa selventävää lisäystä. Joissakin lausunnoissa tuotiin esille toive, että pykälään voitaisiin lisäksi avata, että viranomainen voi ja sen tulee tehdä tarkastuksia ilman epäilyäkin kaikkiin tuotantoeläinten pitopaikkoihin valvonta-asetuksen mukaisesti.

Ruokavirasto korosti lausunnossaan, että ainakin vuodesta 1971 asti koko eläinsuojeluvalvonta ja viranomaisten tarkastusoikeus on perustunut sille eläinsuojelulaeissa säädetylle perusperiaatteelle, että vasta epäily eläinsuojelusäännösten rikkomisesta antaa valvontaviranomaiselle oikeuden suorittaa eläinten hyvinvointia ja eläinsuojelullisia olosuhteita selvittävä tarkastus. Ilman epäilyä tehtävä tarkastus on erikseen säädetysti saatu suorittaa vain luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan tai keskusviranomaisen tai aluehallintoviraston määräyksestä (mm. otantaan perustuvat valvonnat, erilliset valvontakartoitukset). Ruokaviraston mukaan tämä pitkään voimassa ollut perusperiaate ollaan muuttamassa voimassa olevan EU:n valvonta-asetuksen mukaiseksi. Ruokavirasto kuitenkin katsoo, että valvonta-asetuksen vaatimuksia tulee noudattaa, eikä Ruokavirasto vastustanut muutosta.

Ruokaviraston näkemyksen mukaan tarkastusoikeudesta tulisi kuitenkin säätää ehdotettua selkeämmin. Ruokaviraston mukaan, muutos ei laajentaisi valvontaa pelkästään otantavalvontoihin ja sitä kautta mm. viljeltyjen kalojen, kalkkunoiden ja tuotantokanien pitoon. Tarkastuksia voisi suorittaa ilman edeltävää epäilyä kaikkiin tuotantoeläinten pitopaikkoihin ja valvonta-asetuksen alaiseen toimintaan, riippumatta siitä onko kyseinen pitopaikka otantavalvonnassa vai ei. Tämän vuoksi muutosta tulisi kuvata esityksen pääasiallisen sisällön yh-

teydessä, ja myös vaikutusten arvioinnissa tulisi käydä ilmi näin suuren periaatteellisen muutoksen vaikutukset valvoviin viranomaisiin, valvonnan kohteisiin sekä valvonnasta mahdollisesti aiheutuviin lisääntyneisiin kustannuksiin.

Ruokavirasto mukaan olisi tarkoituksenmukaisinta ja selkeintä säätää pääsäännöstä eli valvonta-asetuksen edellyttämästä ilman epäilyä suoritettavasta valvonnasta pykälän ensimmäisessä momentissa ja listata tarvittavat poikkeukset, eli mahdolliset epäilyä edellyttävät tarkastustilanteet vasta pääsäännön jälkeen. Ruokavirasto ehdotti, että tarkastusoikeutta koskevaksi pääsäännöksi kirjattaisiin, että valvontaviranomaisella on oikeus tehdä tarkastus sen varmistamiseksi, ettei eläintä pidetä, hoideta tai kohdella eläinten hyvinvointisäädösten vastaisesti. Näin myös ilman epäilyä suoritettavan valvontaoikeuden laajentaminen kaikkeen eläintenpitoon kotirauhan ulkopuolella olisi viraston näkemyksen mukaan perusteltua ja tarpeen.

- Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että esityksellä ei olla muuttamassa vallitsevaa oikeustilaa. Esityksessä ollaan siirtämässä viittaus valvonta-asetukseen 78 §:n 1 momentista uuteen 3 momenttiin. Valvonta-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta ja siinä ei ole kansallista liikkumavaraa, joten valvonta-asetuksen tarkoittama virallinen valvonta ei siis nykytilassakaan edellytä epäilyä eläinten hyvinvointisäädösten rikkomisesta. Valvonta-asetuksen ollessa sellaisenaan sovellettava se ei edellytä erillisiä täytäntöönpanotoimia kansallisella tasolla ja viittaus valvonta-asetukseen on luonteeltaan informatiivinen. Näin ollen valvonta-asetuksen sisältöä ei myöskään tule toistaa kansallisessa lainsäädännössä. (Lainkirjoittajan opas 7.2).
- Esityksellä ei olla muuttamassa vallitsevaa oikeustilaa, joten Ruokaviraston ehdotukseen ilman epäilyä suoritettavan valvontaoikeuden laajentamisesta kaikkeen eläintenpitoon kotirauhan ulkopuolella tulee suhtautua kielteisesti tässä yhteydessä. Pykälää tullaan mahdollisesti tarkastelemaan uudelleen sen jälkeen, kun komission 7.12.2023 julkaisema ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi koirien ja kissojen hyvinvoinnista ja jäljitettävyydestä (COM(2023) 769 final, jäljempänä koira- ja kissa-asetus) on hyväksytty.

Laki eläinten hyvinvoinnista 114 §

Lausunnonantajat pääsääntöisesti kannattivat esitettyä tarkennusta lain 114 §:n 2 momenttiin. Uutta 3 momenttia kommentointiin useassa lausunnossa. Uuden momentin mukaan kunta perisi hyväksymänsä taksan mukaisen maksun kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavan viranhaltijan Euroopan unionin lainsäädännön ja tämän lain noudattamisen valvonnasta. Kuntaliiton lausunnossa muutosta pidettiin myönteisenä, mutta uudistus ei Kuntaliiton mukaan kuitenkaan ratkaise nykyjärjestelmän hallinnollista raskautta. Suomen valvontaeläinlääkäriliitto ry:n ja Suomen Eläinlääkäriliiton lausunnoissa korostettiin, että muutoksen yhteydessä tulee varmistaa, ettei eläinlääkärien rooli valvonnassa pienene nykyisestä. Eläinlääkärit ovat eläinten hyvinvoinnin ammattilaisia ja heillä on paras osaaminen hyvinvoinnin arvioimiseen ja siten myös valvonnan suorittamiseen. Kuntaliiton lausunnossa esitettiin eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tehtävien siirtämistä Ruokavirastoon osana valtion aluehallintouudistusta. Kuntaliiton mukaan valvontatehtävien hoitaminen valtion toimesta vähentäisi valvonnan järjestämiseen liittyviä ongelmia, kuten eläinlääkäreiden rekrytointivaikeuksia ja valvonnan laskutukseen liittyvää hallinnollista taakkaa. Ruokaviraston ja Valvontaeläinlääkäriliiton lausunnoissa esitettiin kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavan viranhaltijan kulujen korvaamista kunnille. Kuntien terveydensuojeluvalvontaa hoitavien viranhaltijoiden suorittaman eläinten hyvinvoinnin valvonnan korvaaminen varmistaisi, että samasta tarkastuksesta ei tulisi kahta erillistä laskua tilanteessa, jossa tarkastukseen on osallistunut sekä valvontaeläinlääkäri että kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija. MTK piti lausunnossaan tärkeänä sitä, että tuottajien yhdenvertaisesta kohtelusta tulisi pyrkiä huolehtimaan kuntien perimien maksujen osalta.

- Vastineena Kuntaliiton ehdotukseen eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tehtävien siirtämisestä Ruokavirastoon maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman kirjausten mukaan aluehallintouudistuksen yhteydessä valtion virastoihin siirretään ainoastaan valtion nykyisinkin hoitamia tehtäviä. Yksityiskohtaiset tehtäväsiirtoja koskevat valmistelulinjaukset on jo tehty hankeorganisaatiossa, eikä näihin linjauksiin sisälly kunnissa hoidettavia ympäristöterveydenhuollon tehtäviä. Vuoden 2026 alussa voimaan tulevassa uudessa eläinlääkintähuoltolaissa valvontaa koskeva työnjako säilyykin nykyisellään. Kuntaliiton lausunnossaan esiin nostamat laskutuskäytännöt

on pyritty tekemään mahdollisimman yksinkertaisiksi. Maa- ja metsätalousministeriö on valmis tarkastelemaan ehdotuksia laskutuskäytäntöjen yksinkertaistamiseksi edelleen, jos sellaisia tehdään.

- Ministeriö toteaa, että mahdollisuutta korvata terveydensuojeluvalvontaa hoitavien viranhaltijoiden suorittaman eläinten hyvinvoinnin valvonta eläinlääkintähuoltolain 23 §:n perusteella on selvitetty esityksen valmistelun yhteydessä. Maa- ja metsätalousministeriön arvion mukaan tästä aiheutuisi valtiolle vuosittain arvioilta 240 000 euron lisäkustannukset. Kustannusten arvioidun nousun vuoksi terveydensuojeluvalvontaa hoitavien viranhaltijoiden työn korvaamista ei päädytty sisällyttämään esitykseen.
- Ministeriö on tietoinen, että esityksessä ehdotettu malli saattaa johtaa siihen, että valvontaeläinlääkärin ja kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavan viranhaltijan yhdessä tekemästä eläinten hyvinvoinnin tarkastuksesta voi tulla eläinten pitäjälle kaksi erillistä laskua. Vaihtoehtoiset mallit vaatisivat kuitenkin joko lisärahoitusta tai olisivat raskaampia kuntien taloudelle. Lisäksi voidaan arvioida, etteivät valvontaeläinlääkärin ja kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavan viranhaltijan yhdessä tekemät tarkastuskäynnit ole kovin yleisiä. Ministeriön tekemässä selvityksessä 59 % vastanneista yhteistoiminta-alueista ilmoitti, ettei terveydensuojeluvalvontaa hoitavia viranhaltijoita käytetä lainkaan eläinten hyvinvoinnin valvonnassa.
- Esityksessä ehdotetaan, että kunta perisi hyväksymänsä taksan mukaisen maksun kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavan viranhaltijan Euroopan unionin lainsäädännön ja tämän lain noudattamisen valvonnasta. Ministeriö tiedostaa, että taksa voi vaihdella eri kuntien välillä. Ministeriö kuitenkin toteaa, että kunnallinen itsehallinto merkitsee kunnan oikeutta päättää itse taloudestaan. Ministeriön näkemyksen mukaan kuntien itsehallintoa ei ole perusteltua rajoittaa taksojen yhdenmukaistamiseksi.

Laki eläinten hyvinvoinnista 118 a §

Lausunnonantajat kannattivat esitettyä lisäystä. Oikeusministeriön lausunnon mukaan maa- ja metsätalousministeriö on jatkovalmistelussa tarkentanut esitystä oikeusministeriön esittämien huomioiden mukaisesti ja lainkohta toteuttaa nyt sille asetetut tavoitteet sekä sille esitetyt perustelut ovat johdonmukaiset ja ymmärrettävät.

Laki eläinlääkärinammatin harjoittamisesta 12 §

Lausunnoissa pääsääntöisesti kannatettiin eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annettuun lakiin esitettyä muutosta. Lausunnonantajista Animalia ja SEY vastustivat muutosta eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain 12 §:ään. Animalian lausunnossa vastustettiin sitä, että koirien osalta eläinlääkärin ilmoitusvelvollisuus perinnöllisistä vioista ja sairauksista siirretään alkamaan 1.1.2028 ja sitä, että kissojen osalta velvoite kirjaamisesta siirretään tuntemattomaan ajankohtaan tulevaisuudessa. Animalian mukaan kissoja koskeva rekisteröintivelvoite sekä sitä seuraava perinnöllisten vikojen ja sairauksien kirjaaminen on saatava lainsäädäntöön mahdollisimman pian ja kirjaamisvelvoitteen aiemmasta voimaantulosta 1.1.2027 olisi pidettävä kiinni.

- Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että eläinlääkärin ammatin harjoittamisesta annetun lain 12 §:n soveltamisen ollessa yhteydessä valmisteilla olevaan koira- ja kissa-asetukseen esitetylle voimaantuloajankohdalle, ei ehdotetuille muutoksille ole ministeriön näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaista vaihtoehtoa.